

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. איבעי לך לאתויי בדוולא.....2
- ב. האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך אף על פי שאין בו אלא לתך הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי בית כור.....3
- ג. כרמא אני מוכר לך אף על פי שאין בו גפנים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי כרמא פרדס אני מוכר לך אף על פי שאין בו רמונים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי פרדסא.....4
- ד. הא דאמר ליה מחכיר לחוכר הא דאמר ליה חוכר למחכיר ... מדקאמר זה מכלל דקאי בגוה עסקינן ... בית השלחין בדקיימא השתא.....4
- ה. המקבל שדה מחבירו והובירה שמין אותה כמה ראויה לעשות ונותן לו שכך כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא.....6
- ו. דורש לשון הדיוט.....6
- ז. אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבן וקרבן שהיא חייבת שכך כותב לה אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא.....8
- ח. משכנו והשיב לו המשכון ומת שומטו מעל גבי בניו.....9
- ט. מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה לכפול גובה מחצה נהרבלאי גבו תילתא.....11
- י. ההוא גברא דאמר להו הבו לה ארבע מאה זוזי לברתי בכתובתה ... לכתובתה ... ארבע מאה זוזי דאינון מאתן עד דאמר הבו לה סתמא.....12
- יא. ההוא גברא דקבל ארעא מחבריה אמר אי מוברנא לה יהיבנא לך אלפא זוזי ... אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ... התם לא קא גזים הכא כיון דקאמר מילתא יתירתא גוזמא בעלמא הוא דקגזים.....13
- יב. ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעה היטי עבדא היטי כשומשמי ... אמרי אינשי כחשא ארעא ולא לכחוש מרה ... עבדא היטי טפי מן שומשמי ... אטו הוא אשבה ארעא לא אשבתה.....14
- יג. האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון עבוד רבנן מילתא דניהא ליה ללוה וניהא ליה למלוה 15
- יד. להכי קרו ליה עיסקא דאמר ליה כי יהיבנא לך לאיעסוקי ביה ולא למשתי ביה ... דאם מת לא יעשה מטלמלין אצל בניו.....17
- טו. חדא עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

דף קד.

א. איבעי לך לאתויי בדוולא

כבר התבאר לעיל דף קג: שהשוכר שדה או כרם לעבדה ולאכול פירותיה¹, ונותן לבעלים שכר קצוב במעות או בפירות, דינם שוה², אלא שהשוכר בדמים נקרא שוכר והשוכר בפירות נקרא חוכר³, ואם התנו ביניהם שיתן לבעל הקרקע חלק מסוים ממה שיגדל בשדה הוא הנקרא מקבל⁴.

והחוכר או המקבל שדה מחבירו, ונתקלקלה השדה⁵ בדבר שאינו מכת מדינה, כגון שהיה בה מעין ויבש, או שדה אילן ויבשו האילנות אינו מנכה מבעל השדה משכירותו או מחכירותו, שיכול לומר לו הבא לי מים בדלי מהנהר או מע לי אילנות אחרים.

השכיר בית ונתקלקל הבית בדבר שהוא בגדר מכת מדינה, יש אומרים⁶ שמנכה משעת קלקול אף על פי שלא חזר וביטל, ויש אומרים⁷ שגם בזה אינו מנכה, אלא אם כן הוא באופן דלא שייך חזרה, כגון שנתקלקל על העבר, שלכו"ע מנכה משעת קלקול.

¹ הלכות אלו נתבארו בשו"ע (מסימן שכ עד סימן של), ורוב ההלכות אינם שכיחים בזמננו, שנשתנו סדרי עבודת שדה וכרם, ויש כמה הלכות שלכאורה יש בהם כדי ללמוד לדברים השכיחים בזמננו, כגון המקבל חנות או עסק באחד מדרכים אלו, שהם שכיחים יותר, וגם בזה יש לילך אחר המנהג אם יש בהם מנהג.

² שו"ע ונו"כ שכ א

³ ומבואר בסימן שכג (סעיף א) שבחכירות חייב ליתן לו פירות אותה שדה, ואינו יכול, וגם אינו חייב, לקנות פירות מן השוק, ודוקא כשלא שינה, אבל אם שינה צריך לקנות לו פירות יפות מן השוק, וכן אם אין פירות כלל חייב לקנות פירות מן השוק.

⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁵ שו"ע ונו"כ שכא א

⁶ רמ"א סימן שכא סעיף א וסימן שיב סעיף יז גבי בית שנשרף בתוך כל העיר, ולא אמרינן מדלא חזר הפסיד, ועי' סמ"ע (סימן שיב ס"ק לד) ובמנח"פ (שם), ובסימן שכא כתב המנח"פ שאפילו הקדים לו שכרו מנכה, והוכיח בן מכמה אחרונים, ודלא כהמחנ"א (ה' שכירות) שכתב שבהקדים לו שכרו אפילו במכ"מ אינו מנכה, ובשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן קצט) כתב ליישב דברי המחנ"א דדוקא בנשרף כל העיר, משא"כ כשהמניעה אצל שניהם בשוה, ס"ל להמחנ"א שבהקדים לו שכרו אינו מנכה אף במכ"מ.

⁷ רמ"א שם בשם מהר"ם פדואה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא אמרו⁸ במכת מדינה שמנכה לו אלא כשאי אפשר לתקן הקלקול אפילו ע"י טורח, אבל כשיכול לתקן ע"י טורח ולא יהיה הפסד, אינו מנכה.

יש אומרים¹⁰ שלא נאמר דין מכת מדינה כי אם בקלקול שהוא בגוף המושכר, אבל בקלקול מצד אחר, אינו בדין ניכוי.

יש אומרים¹¹ שאינו נקרא מכת מדינה אלא כשבאה על כל בני העיר, ויש אומרים שגם ברוב בני העיר דינו כמכת מדינה.

ב. האומר לחבירו בית כור עפר אני מזכר לך אף על פי שאין

בו אלא לתך הגיעו שלא מזכר לו אלא שמא והוא דמתקרי

בית כור

מזכר לו בית כור¹² במקום פלוני, והוא נקרא כן, אף על פי שאין במדתו אלא חצי כור המקח קיים, ועל המזכר להביא ראיה שנקרא כן.

⁸ רמ"א שם

⁹ ועי' כסף הקדשים (סוף סימן שכא, בגליון שו"ע וילנא נמצא בסימן שלב) שמסתפק בשוכר כלים לעשות י"ש ונתיקרה התבואה וקשה לעשות י"ש, אם נדון כמכת מדינה, ולכאורה צ"ע דלא גרע מאפשר לתקן ע"י טורח, ואפשר דדוקא בתיקון ע"י טורח הגוף אמרו ולא בהפסד ממון, ובד"ג (כלל פב סימן יד) כתב בשם שו"ת שאילת שלום במלמדים שהיה עליהם להוציא הוצאות לשחד לבטל גזירה על המלמדים, שהוא בכלל אפשר לתקן ע"י טורח, ובג"ד ידעו שההוצאות יהיו עליהם, ואם כעת ההוצאות גדלו יש לומר שמזלם גרם, ועוד כיון שידעו הוי כאונס הרגיל לבא ועליהם היה להתנות, עיין שם.

¹⁰ שו"ת ראנ"ח (סימן לח) ובנה"מ כתב מעין סברא זו, והמהנ"א (ה' שכירות סימן ה) כתב שלא נאמר דין מכת מדינה אלא בדבר דלא שכיח, אבל בדבר השכיח מדלא התנה סבר וקיבל, וכן משמע בשו"ת מהרי"ל (סימן מא), וכתב שאם התחיל כבר קצת סיבות האונס בשעת שכירות הוי פסידא דפועל שהיה לו להתנות, ובעין זה כתב בד"ג (כלל פב סימן יד) בשם שו"ת שאילת שלום.

ועי' עוד בד"ג (כלל קד) בכמה אופנים שדנו האחרונים בשכירות שנתקלקלה.

¹¹ בשו"ת מהר"ם פדואה (סימן פו) כתב דדוקא בכל העיר הוי מכת מדינה, אבל הש"ך (סימן שלד סק"ג) כתב שגם ברוב העיר הוי מכ"מ, וכמ"ש בשו"ע (סימן שכב סעיף א) שאם היתה המכה ברוב השדות של אותה העיר ה"ז מכת מדינה, ובקצה"ח (שם סק"א) הביא תשובת מהר"ם ב"ב (סימן שפח) בשוכר בית והקדים לו שכרו לב' שנים ובתוך הזמן ברחו רוב היהודים מהמת פקוח נפש, והשוכר ביניהם, ותובע שיחזיר לו המשכיר עבור הזמן שלא דר, והשיב שמעיקר הדין צריך להחזיר לו, אלא שמכיון שיש מיעוט שלא ברחו ויתכן שאחד מהנשארים היה שוכרו, הוי ספק ויחלוקו ההפסד, וביאר בקצה"ח שדוקא בשדות אזלינן בתר רוב, אבל באנשים אם יש מיעוט שלא ברחו הוי ספק.

¹² שו"ע ונו"כ ריח ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ג. כרמא אני מוכר לך אף על פי שאין בו גפנים הגיעו שלא
מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי כרמא פרדס אני מוכר
לך אף על פי שאין בו רמונים הגיעו שלא מכר לו אלא
שמא והוא דמתקרי פרדסא**

וכן אם¹³ אמר לו כרם שבמקום פלוני אני מוכר לך, והוא נקרא כרם, אף על
פי שאין בו גפנים המקח קיים¹⁴.

וכן האומר לחבירו פרדס זה אני מוכר לך אפילו אין בו רימונים הגיעו, והוא
שקורא לו פרדס וכן כל כיוצא בזה.

כל אלו¹⁵ הדברים לא נאמרו אלא במקום שאין מנהג, אבל במקום שיש מנהג הלך
אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום.

**ד. הא דאמר ליה מחכיר לחוזר הא דאמר ליה חוזר למחכיר
... מדקאמר זה מכלל דקאי בגוה עסקינן ... בית השלחין
כדקיימא השתא**

היה עומד¹⁶ בתוך השדה ואמר לו בית השלחין הוזה אני משכיר לך שהיא
קרקע יבישה ולא די לה במי גשמים ומשקים אותה ממעיין שבה, או בית
האילן זה אני משכיר לך ובשביל האילן היא חביבה על המקבל או על
החוכר שנוטל חלק בפירות בלי טורח, אפילו אם יבש המעיין או נקצץ האילן
מנכה לו מחכירו, שהרי הוא עומד בתוכו וכיון שאמר זה מה היה צריך
להזכיר בית השלחין או בית האילן, לא היה צריך לומר אלא שדה זה אני

¹³ שו"ע ונו"כ שם י

¹⁴ , דשמא מכר לו, ועי' בקצה"ח אם צריך דוקא שיאמר לו שבמקום פלוני, או אפילו בכרם סתם הדין כן, ועי'
קצה"ח סימן שכא ובה"מ שם.

ובשו"ע שם סעיף כג, האומר לחבירו שדה דבי הייא (והיינו שדה שקנה מחיית) אני מוכר לך, והיו לו שתי
שדות בשם זה לא קנה אלא הפחות שבהם, ועי' עוד בשו"ע שם סעיף כה בדין שדה ראובן אני מוכר.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם יט

¹⁶ שו"ע ונו"כ שכא ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

משכיר לך, אלא הכי קאמר לו כמות שהוא עתה אני משכירו לך ולא יגרע, ואם יפחת הריני מעמיד לך אחר. ואפילו עמד מחוץ לשדה ואומר בית השלחין זה אני משכיר לך ג"כ קפידא הוא¹⁷.

יש אומרים דוקא שנקצצו כל האילנות שלא נשארו ממטע עשרה לבית סאה ויבש המעיין כולו, אבל אם נשארו מטע עשרה לבית סאה או שלא יבש המעיין כולו, כגון שהיה עמוק מתחלה עד המים שתי אמות ועתה הוא עמוק שאין המים מגיעין עד שלש אמות, יכול לומר לו טרח ויספיק לך¹⁸ ואינו מנכה לו מחכירותו כלום.

ואם היה עומד בתוכה ולא אמר לו בית השלחין אלא אמר שדה זו אני משכיר לך, או לא היה עומד בתוכה ואמר ליה סתם בית השלחין אני משכיר לך או בית האילן אני משכיר לך ויבש המעיין או נקצץ האילן, אינו מנכה לו מחכירותו, שלא קבל עליו אחריות להעמיד לו אחר אם יפחת זה.

ויש אומרים דוקא שאמר¹⁹ ליה כן מחכיר לחוכר אינו מנכה לו מחכירותו דשמא שדה בעלמא שכר או חכר לו, אבל אם אמר ליה חוכר למחכיר בית השלחין אני חוכר ממך, בדווקא קאמר ובתנאי הוא, מנכה לו אעפ"י שאינו עומד בתוכה.

¹⁷ דלא בעינן שלשתן, דהיינו עומד בתוכו ואומר זה וגם יזכרהו בשם בית השלחין, אלא אפילו עומד חוצה לו ואומר בית השלחין זה אני משכיר לך ג"כ קפידא הוא, דאל"כ לא ה"ל למימר אלא שדה זה אני משכיר לך, ומדקפיד ואמר שדה זה וגם קאמר ליה בית השלחין ש"מ דלדוקא ולקפידא קאמר כן. ובסעיף שלפני זה מיירי דלא אמר אלא שדה זה אני משכיר לך ולא א"ל בית השלחין, ובזה דוקא אמרינן אף על גב דבשעת השכירות היה בית השלחין והיה מעין בתוכו י"ל דלא קפיד אזה ואינו מנכה לו. והשתא אתי שפיר דסיימו הטור והמחבר וכתבו בתר האי דינא ז"ל, לפיכך אם לא היה עומד בתוכו כו', ולא כתבו רבותא דאפילו עומד בתוכו וגם אמר בית השלחין אני משכיר לך דאפ"ה אינו מנכה לו כיון דלא אמר ג"כ זה, אלא ודאי באומר לו זה ה"ל כעומד בתוכו ועומד בתוכו ה"ל באומר לו זה, דאין מעליותא לעומד בתוכו אלא שיראה לפניו שהיה בית השלחין שיש בו מעין, וה"ה באומר לו זה ורואהו לפניו, ע"ש ודוק. סמ"ע שם ח

¹⁸ ומצי למימר ליה עדיין שם בית האילן עליה, ועוד, שעתה שעומדין מרווחין יגדלו בהן פירות יותר ממה שהיו עליהן בראשונה כשהיו עומדין תכופין. סמ"ע שם ט

¹⁹ או אמרינן כיון דאין על המשכיר להקפיד ודאי מה שאמר בית השלחין אני חוכר לך לשם בעלמא נתכוין דנקרא בית השלחין, משא"כ כשהחוכר א"ל בית השלחין אני חוכר ממך או מסתמא לקפידא אמר ליה, ואפילו אינו עומד בתוכה וגם לא אמר זה הוי קפידא. סמ"ע יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ה. המקבל שדה מחבירו והובירה שמיין אותה כמה ראויה לעשות ונותן לו שכר כותב לו אם אוביר ולא אעביר
אשלם במיטבא

כבר התבאר לעיל דף עג: שאם התחייב לעשות דבר שבידו לעשות ואם לא יעשה התחייב לשלם סכום שהפסידו, אין בו משום אסמכתא, אבל אם התחייב לשלם לו יותר²⁰ ממה שהפסידו²¹, ה"ז אסמכתא²², ולכן המקבל שדה מחבירו לעבדה והתחייב שאם לא יעבוד ישלם כפי ההפסד חייב, ואם התחייב יותר מההפסד פטור. כפי שיבואר עוד להלן.

לפיכך אם לא²³ עבד החוכר או המקבל²⁴ ולא זרעה כולה או מקצתה, שמיין כמה היתה ראויה לעשות ונותן לבעל השדה מה שהיה עולה חלקו אילו היה זורעה כולה, ואפילו כתב לו שאם לא יעבוד ישלם יותר ממה שהיה מכניס אינו חייב לשלם יותר, משום שזוהי אסמכתא.

ו. דורש לשון הדין

²⁰ בפוסקים הוזכר גזים, וכן הוא בגמרא גבי המקבל שדה, ומשמע שלכאורה דוקא כשיש גזומא בדבר והוא רחוק מההפסד, אבל בראשונים הוזכר לשון מילתא יתירא, ומשמע שכל שהוא יותר ממה שחייב, ה"ז כגזומא.
²¹ כתב בנה"מ סק"י דכל ששניהם מפסידים או שניהם אינם מפסידים אינו בכלל גזים, ואם החיוב הוא למכירת מטלטלין בזמן מכירתם ובשוויים ג"כ אינו בכלל גזים, אבל מכירת מטלטלין שלא בזמן מכירתן, וכן קרקע לעולם הוי בכלל גזים, עיין שם

²² רמ"א שם יג

²³ שו"ע ונו"כ שכח יב

²⁴ בשו"ע כתב הטעם שכן כותב לו אם אוביר ולא אעביר אשלם במיטבא, וכתב הרמ"א (כן הגיהו כמה אחרונים שהג"ה דבסעיף א שייכת לכאן) שאפילו לא כתב כמאן דכתב דמי, והו"ל כאילו התנו בפירוש או כתנאי ב"ד. ובשו"ת חו"י הנ"ל כתב שבזמננו אין רגילים לכתוב ולא שייך לומר כמאן דכתב דמי, ואפילו אם הוביר פטור שאינו אלא כמבטל כיסו של חברו, אא"כ נפסד הכרם במה שלא עבדו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כל דבר שנוהגים²⁵ באותו מקום לכתוב בשטרות²⁶, אף על פי שאינו מתיקון חז"ל, הולכים אחריו, ואפילו לא נכתב כאילו נכתב, ויש אומרים²⁷ דה"ה בדבר שהוא מתקנת הקהל או מנהג העיר.

כל דבר שנהגו הסופרים שבאותו מקום לכתוב בשטרות, הרי כל מי שמקנה בסודר לכתוב לו שטר²⁸ דעתו שיכתוב הסופר כמנהג המדינה²⁹, וא"צ שיפרש לו, וכן הסופר שאמרו לו לכתוב בשטר כל לשונות זכות, אף על פי שאינו מכיר לשונות החיזוקים שבשטר, יכתוב ואחריות שטר דגן קיבלתי עלי ככל חומר שטרות הנהוגין בישראל, דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי³⁰, ויש אומרים³¹ שלשון זה כולל כל הזכויות שמסתבר שלהם נתכוין בעל השטר, אבל נאמנות אינו נכלל בלשון זה אא"כ אמר לו בפירוש³², וכן אינו כולל ביטול מודעא במתנה אא"כ פירש.

²⁵ שו"ע ונו"כ מב טו

²⁶ הסביר הש"ך הטעם דמסתמא היה דעתו שיכתוב כן, וכתב שלפ"ז משמע דהיינו דוקא כשידע בעל השטר מהמנהג, אבל אם לא ידע מהמנהג אין דגן כאילו נכתב, ומפרש הש"ך בדרך זו דברי הרמב"ם לגבי תקנת הנאונים שתהא האשה גובה כתובתה ממטלטלין, ומדייק מדבריו דדוקא אם ידע מתקנת הנאונים גובה ממטלטלין אף על פי שלא נזכר בכתובה כן, והוכיח הש"ך כן גם מדברי הריב"ש והרשב"א, עיין שם
²⁷ רמ"א שם, ומה שהוסיף מנהג העיר לכאורה הוא דברי המחבר בדבר שנהגו, וצ"ע, וכעין זה כתב הש"ך בסימן פא סק"ט, ועי' נחל יצחק סימן יא שהאריך בענין מנהג המקום ורוב אנשי המקום.
²⁸ לכאורה נראה דהך קנין הוא כשקיבל קנין ע"י עדים לכתוב לו שטר, אבל כשמצוה לסופר לכתוב למה לו קנין.

²⁹ שו"ע ונו"כ סא ה

³⁰ רמ"א שם, והסמ"ע ציין לדברי השו"ע בסימן מב סעיף י שלשון זה מועיל שלא יהא יד בעל השטר על התחתונה, משום שלשון זה בא לייפות כח בעל השטר,

³¹ ברמ"א שם כתב שלשון זה קאי לכל כללי בתחלת ענינא, ופירש הסמ"ע בכונתו דקאי במה שאמר לסופר לכתוב לשונות זכות וכללם בלשון זה, אבל רק לדברים המסתברים לומר שעליהם היה דעתו מתחלה, ולא לדברים אחרים, אבל הש"ך הולק ומפרש כונת הרמ"א דקאי על מה שכתוב לפני כן, כגון אם הזכיר תחלה אחריות כולל כל אחריות שהזכיר תחלה, וכן אם הזכיר נאמנות כולל כל עניני נאמנות, אבל לא דבר חדש, ובנה"מ חידושים סק"י כתב בשם התומים שלדינא שניהם אמת.

³² רמ"א שם, ובש"ך סק"ט הקשה דהא המחבר בתחלת הסעיף כתב שבמקום שנהגו לכתוב נאמנות בשטר א"צ לפרש, ולמה כתב הרמ"א שע"ד המנהג כותב ונאמנות בכלל, וע"כ מפרש הש"ך דהמחבר קאי כשהלוח יודע מהמנהג, ובוה אמרינן שע"ד המנהג כותב ונאמנות בכלל, ואפילו לא נכתב כנכתב דמי, והרמ"א איירי כשאפשר שהלוח לא ידע מהמנהג, ולכן אם לא אמר לו לכתוב אין כותבין. ובנה"מ סק"ח כתב בכונת הרמ"א דאיירי שבא לפנינו שטר ולא נכתב בו נאמנות, דכיון שמנהג לכתוב נאמנות ולא לסמוך על תנאי בע"פ, אמרינן דודאי פירש לו שלא יכתוב נאמנות, והיינו דלא אמרינן ט"ס אלא באחריות, אבל כשקיבל בקנין לכתוב שטר, ודאי דעתו גם על נאמנות, וכ"כ התומים, וכ"כ בנה"ג סימן עא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מדקדקים בלשון השטר³³ ודנים על פי אותו דקדוק, ואין אומרים שאדם זה אינו בקי כל כך והיה סבור שמשום דין אחר כתבו כן. וכל לשון בשטר דנים בו בלשון בני אדם.

**ז. אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבן וקרבן
שהיא חייבת שכך כותב לה אחריות דאית ליה עלי מן**

קדמת דנא

כבר התבאר במסכת נדרים³⁴ דף לה: ונזיר דף ככד. שכל³⁵ קרבנות שהאשה חייבת, בעלה³⁶ מביא על ידיה³⁷, אם היה עני מביא קרבן עני ואם

³³ שו"ע סימן סא סעיף טו, וכתבו האחרונים שכל לשון בשטר דנים בו בלשון בני אדם, ועי' כנה"ג כמה דוגמאות לזה.

³⁴ רמב"ם הלכות שנגנות פרק י הלכה ו

³⁵ ומדכתב רבינו בסתם מיירי דאפילו חיללה שבת מ"מ הבעל מהויב להביא בשבילה וכ"ה בירושלמי שם ובתוספתא שם והיינו כדעת ר"י אבל לרבנן פטור כדאיתא בנזיר ובספרי שם ובהכי מיירי הש"ס דנזיר אבל במצורע וזבה ויולדת י"ל דגם רבנן מודו וכמבואר בספרי להדיא ודע דבנדרים ונדבות כתבו התוס' התם בב"מ וכן הרא"ש בנדרים שם וכן התוס' בנזיר שם דפטור יעו"ש ויש לעיין א"כ נזירות נמי הא בא בנדר הוא וי"ל לפי שבידו להפיר א"כ לא חיישינן שמא תכעיסהו במתכוין א"כ כמ"ש"כ התוס' בב"מ שם דלא חיישינן שתדור לאסור עצמה ביין כדי להכעיס לבעל יעו"ש. הר המוריה. שם

³⁶ ומשמע דהוא חייב ממילא. כמו שמתחייב לה בשאר דברים כגון לפדותה ולקבורה כו' וכן הוא דעת רש"י דממילא נתחייב. וכן דעת הרא"ש והר"ן בפירושם למסכת נדרים (דף ל"ה) וק"ק לי דבכולהו שאר דברים יש טעם. כדאמרינן פ' נערה במסכת כתובות. אבל לחיוב זה לא מצאתי טעם. אבל כפי הגרסא דברייתא שכך כתב לה אחריות דאית ליה עלי מן קדמת דנא. וכתבו התוס' פ"י כל קרבנות שהיתה חייבת קודם שנשאת לו יביא [בעבורה] שכתב לה אחריות כו' ודוקא בקרבנות שהם לכפרתה כגון לידה כו' ובירושלמי פ' נערה אפילו אכלה חלב או חללה שבת. אבל קרבנות שנדרה או נדבה לא. ע"כ משמע דמכח כתיבת האחריות חייב. ומיהת רש"י דחי לגי' הספרים. וגורס כגי' דת"כ. אם פטרה אינו חייב בהן שכך כותבת לו אחרת דאית לי עלך כו'. ופ"י אם גרשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בתוך השובר כו'. וכן הוא הגי' בת"כ שלפנינו. וגם בירושלמי דפ' נערה שנתפתה הלכה ח' כך היא הגי'. וצ"ע מה טעם נתחייב בקרבנותיה. תוספות יום טוב מסכת נעעים פרק יד משנה יב

³⁷ אע"ג דבגמ' דידן מוכח דרבנן פליגי עליה דר' יהודה כון דרבא אמר אפי' תימ' ר"י כי משעבד לה במילתא דצריכא לה וכו' כיון דמצינן לאוקומי מתני' כר"י תו לא צרכינן לומר דפליגי ומרן בכס"מ בכוונה מכוונת השמיט זה הסוגיא דנזיר משום דלא נאמר אלא דרך שקלא וטריא אבל אינך דנדרים ודפ' המקבל שבאו סתמא בלי מחלוקת מוכחי דהכי הוא האמת. בני דוד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

היה עשיר מביא על ידיה קרבן עשיר³⁸ שאשתו כגופו³⁹. וי"א⁴⁰ שאינו מביא אלא קרבנותיה בכגון קרבן לידה וזיבה ונגעים וסוטה, שבאו לטהרתה⁴¹, או כל קרבן שהוא להכשירה ולהתירה בשום דבר⁴², כגון קרבן נזירות. אבל אם אכלה את החלב או שחללה שבת אין הבעל חייב. ולכו"ע נדרים ונדרות שעליה אין הבעל חייב, כדי שלא תקניטנו ותפסידנו בכל יום.

ח. משכנו והשיב לו המשכון ומת שומטו מעל גבי בניו

המלוה את חברו⁴³ ולא משכנו בשעת הלואה ורוצה למשכנו לאחר ההלואה, אפילו הגיע זמן הפרעון ולא פרעו, אסור⁴⁴ לו לקחת משכון בעצמו שלא מדעת הלוה בין אם הוא עני ובין אם הוא עשיר⁴⁵, ועל זה הזהירה התורה (דברים כד פסוק י) **כִּי תִשֶׁה בְּרֵעֶךָ מִשְׁאֵת מְאוּמָה לֹא תָבֵא אֶל בֵּיתוֹ לְעֵבֶט עִבְטוֹ.**

³⁸ אבל מביא אדם על ידי בנו ועל ידי עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילן בזבחים. כתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה הטעם דא"פ שהוא עשיר מביא בעבורם קרבן עני לפי שאין הקרבן מעצמו ואמנם יעשה קרבן מזולתו ובתנאי שבנו ובתו עניים אולם אשתו להיותה כמוהו הנה לא יקריב בעבורה אלא קרבן עשיר לפי שהיא כגופו ע"כ. לחם משנה שם

³⁹ תפארת ישראל [הלכתא גבירתא] מסכת נגעים פרק יד משנה יב

⁴⁰ ר"ש ורא"ש מסכת נגעים שם

⁴¹ ונראה משום דטהרתה הם דברים הנוגעים לבעלה והם לצורכו שלא תטמא טהרותיו. ועוד י"ל דמיירי שמביא עליה שלא מדעתה והלכך לכפרה לא מהני אלא מדעתה ה"נ אמרינן במס' נדרים דף ל"ה הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה והשתא י"ל דהספרי והירושלמי לא פליגי דבירושלמי מיירי מדעתה ובספרי מיירי שלא מדעתה. ועל הרא"ש קשה דכאן כתב בפירושו כתנא דספרי ובפירושו לנדרים דף ל"ה שם כתב אפילו אכלה חלב. והתם אין לפרש מדעתה דהא אמר מביא על אשתו שוטה. ומ"מ סתמא דמתני' משמע דמביא הכל בין לטהרתה בין לכפרתה וכן העתיקה הרמב"ם כלשונה פ"י מהל' שגגות ותו"ש גם בזה לא ראה דבריו וכן משמע מדקתני שהיא חייבת ודייקי התוס' בפ' המקבל והר"ן בנדרים דוקא שהיא חייבת לאפוקי נדרים ונדרות שלא תקניטנו ותפסידנו בכל יום ע"כ משמע דשאר כל הקרבנות. מביא משנה אחרונה שם

⁴² תפארת ישראל שם יכין צד

⁴³ שו"ע ונו"כ צו ו

⁴⁴ ואם עשה כן מה שעשה עשוי ויחזיר את המשכון בזמן הפרעון (רמ"א סי' צו סעי' יב) א"כ יש בדברים שמשכון מצות עשה דהשבת העבוט (עיין פרטי דינים אלו מ"ע קצט ועיין ל"ת רמ)

⁴⁵ נתיב החסד שם ס"ק יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אפילו להרבות⁴⁶ עליו בדברים לשכנעו עד שיתן הלוה בעצמו את המשכון גם כן אסור⁴⁷ אלא כיצד יעשה יעמוד בחוץ והלה מוציא לו את המשכון שנאמר (שם פסוק יא) **בְּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נֹשֶׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה**. ואם אינו רוצה ילך לבי"ד⁴⁸ ויבקש מהם שיקחו משכון מהלוה כדי שיהיה בטוח שיקבל פרעון חובו והבי"ד שולחים אחר הלוה ומבקשים ממנו משכון כנגד מעותיו של המלוה או שולחים את שליח הבי"ד לבקש מהלוה משכון.

אולם מחויב הוא במצות עשה להחזיר אותו לבעליו העני בזמן שהוא צריך אותו⁴⁹ שנאמר (שם פסוק יג) **הָשִׁב תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְאִם אֵינוֹ מַחְזִיר עוֹבֵר בְּלֹא שְׂנֵאמֵר (שם פסוק יב) לֹא תִשָּׁבֵב בְּעֲבֹטוֹ**.

אע"פ שהמלוה צריך להשיב את המשכון ללוה העני כשהוא צריך את המשכון, מ"מ יש לו תועלת ממנו – א) שהחוב לא יישמט בשביעית⁵⁰, ב) שאם הלוה ימות, יוכל לפרוע את חובו מן המשכון, שמשכון לא נחשב כמטלטלים של יתומים שאינם משועבדים לבעל חוב⁵¹. ג) שלא יוכל הלוה לכפור, וגם ימחר לפרוע חובו, כי מתבייש שבכל יום ויום יחזיר לו משכונו⁵². ד) כדי שלא ילוה העני הלוה מאדם נוסף ויתן לו את המשכון⁵³.

אם השיב לו המשכון⁵⁴ בזמנו, ומת הלוה ועדיין המשכון בידו, שומטו מעל בניו ואינו מחזיר להם, **הָשִׁב תְּשִׁיב לוֹ אִמְרָה רַחֲמָנָא וְלֹא לְיֹרְשֵׁים בְּתוֹרַת הַשֶּׁבֶת הָעֲבוֹט**, אלא ימכרנו בבי"ד ויגבה חובו.

⁴⁶ אהבת חסד ח"א פ"ז סעי' א

⁴⁷ ואפשר שעובר אף בלאו של לא תבא וגו' שאולי מה שנותן לו הוא מחמת היראה או מחמת הבושה ולא מחמת שרוצה לתת לו (נתיב החסד שם ס"ק ד)

⁴⁸ ערוך השולחן שם סעי' ו

⁴⁹ רמב"ם מלוה ולוה פ"ג ה"ה, טור ושו"ע חו"מ סי' צז סעיף טז.

⁵⁰ שהרי המלוה על המשכון אינו משמט (שביעית פ"ו).

⁵¹ ב"מ קטו ע"א, רמב"ם פ"ג ה"ה, טוש"ע סי' צז סימן טז.

⁵² תוס' שם ד"ה למה. ובה מתבאר למה הוא חוזר וממשכן את הלוה העני פעם נוספת אחרי שהחזיר אותו לו לצורך העני הלוה [ועיין בגר"א שהוסיף טעם אחר ועי"ש בבאור הגר"א ס"ק סג שהביא מתוס' שהחזירים וממשכנים ממנו כדי שלא יוכל לכפור, שהרי אם לא יחזיר בעדים עדיין יוכל לכפור ולומר החזירתי.

⁵³ ראב"ע עה"ת שם בשם גאון. וגם בטעם זה מבואר למה הוא חוזר וממשכן.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ צז יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מצות השבת העבוט – המשכון, אינה אלא כשמשכנו שלא בשעת הלואתו⁵⁵, בין כשנתן לו הלווה את המשכון שלא מדעתו, בין כשנתנו הלווה מדעתו⁵⁶. אבל כשנתן לו הלווה את העבוט – המשכון בשעת הלואתו, אינו חייב להחזיר⁵⁷.

נתן לו הלווה מדעתו משכון בשעת הלואה, מותר לקבל ממנו אפילו דברים שיש בהם חיי נפש. וכן אין במשכון זה מצות השבת עבוט.

דף קד:

ט. מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה מלוה לכפול גובה מחצה נהרב'לאי גבו תילתא

מה שהאשה מכנסת לבעלה, הן במעות והן בבגדים⁵⁸, הוא הנקרא נדוניא בכל מקום⁵⁹ ונוהגים לכתוב סכום הנדוניא בתוך הכתובה⁶⁰, ומן הסתם אחריות הנדוניא על הבעל כנכסי צאן ברזל, והנושא אשה, סתם, כותב לפי המנהג. וכן היא שפסקה להכניס, נותנת כפי מנהג המדינה⁶¹, וכשתגבה כתובתה תגבה גם הנדוניא שכתוב בכתובה לפי מנהג המדינה. ובכל אלו

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם יג טז

⁵⁶ רמב"ם שם, המאור במשנה שם, שו"ע שם. ודלא כדעת ראב"ד בהשנות לבעל המאור שם שכתב שאף כשמשכנו שלא בשעת הלואתו אם נתן לו הלווה מדעתו, אינו חייב להחזיר לו [הראב"ד הובאה גם בשמ"ק קיג ע"א ובספר כתוב שם]. ובשמ"ק שם בפ"י המשנה בשם הראב"ד כתב כדעת הרמב"ם [ודלא כמו שצידד בהשנות לבעה"מ, וכ"כ שם קיג ע"ב בד"ה כללא בשם הרשב"א]. וביאר בשער המשפט (סי' צז ס"ק ב) בטעם הדבר, שבשעת הלואתו כיון שהמלוה לא רצה להלוות לו אלא על משכון זה, כדי שיהיה בטוח במעותיו, מסתמא הלווה על דעת שלא יצטרך להחזיר לו בכל פעם בעת צרכו, ועל דעת כן נתרצה לו הלווה, ואדם רשאי לעשות בשלו כל מה שירצה, מה שאין כן שלא בשעת הלואה, שאף שמסרו לו הלווה מדעתו, מכל מקום יש לומר שדעתו היתה שיהחזיר לו בעת צרכו [ועיי"ש שדן אם מועיל תנאי מפורש שלא בשעת הלואה שלא יחזיר לו בעת צרכו, ועיי"ן באהבת חסד פ"ח שכתב שתנאי מועיל].

⁵⁷ ברייתא קיד ע"ב כאוקימתא דרבא שם, רמב"ם שם ה"ה, טו"ש"ע שם. ופירש רש"י שם שהפסוקים בתורה נאמרו כשלוקח את המשכון לאחר ההלואה, בבית דין, אבל כשלוקחו בשעת הלואתו, שהלוה הביא את המשכון מעצמו, אין זה נחשב "חובלו". [ועיי" יראים השלם סי' קנז שהפסוקים אמורים כשהשליח ב"ד משכן וממילא ה"ז שלא בשעת הלואתו].

⁵⁸ כלומר ששמיין לו הבגדים בגדן והוא מקבלן בסך מסוים וזה הוא נדוניא. ח"מ שם לו

⁵⁹ רמ"א אבהע"ז סו יא

⁶⁰ אין זה מה שכתוב בכתובה והוסיף לה מן דיליה, שהכונה תוספת כתובה

⁶¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סו יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הדברים וכיוצא בהן, מנהג המדינה הוא עיקר, ועל פיו דנין, והוא שיהיה אותו המנהג פשוט בכל המדינה. אולם אם רוצה להתנות ולפחות לאשתו מן המנהג, הרשות בידו, ובלבד שלא יפחות ממה שתקנו רבנן.

והיום נוהגים שהחתן כותב בשטר הכתובה שהוא מוסיף משלו על סך הנדוניא שהכניסה לו, וגם תוספת זו נעשית נכסי צאן ברזל⁶², ושיעור התוספת תלוי לפי המנהגים, יש מקומות שמוסיף שלישי על סך הנדוניא⁶³, ויש מקומות שנוהגים להשוות שיעור הנדוניא והתוספת אצל כולן בשוה, וברוב כתובות האשכנזים כותבים שכל מה שהכניסה קיבל עליו החתן בסך מאה זקוקין כסף צרוף⁶⁴ והוסיף לה משלו עוד מאה זקוקין כסף צרוף כנגדן⁶⁵.

**י. ההוא גברא דאמר ליה הבו לה ארבע מאה זוזי לברתי
בכתובתה ... לכתובתה ... ארבע מאה זוזי דאינון מאתן
עד דאמר הבו לה סתמא**

יש מקומות⁶⁶ שאין כותבין בכתובה הסכום האמיתי של הנדוניא, אלא מוסיפין עליהם או פוחתין מהם, אולם כשבאים לגבות אין גובין אלא הסכום האמיתי.

⁶² רמ"א שם ק ה

⁶³ עיין פתחי חושן חלק ט פרק ז הערה ט

⁶⁴ והיינו שקיבל עליו אחריות עליהם כדין נכסי צאן ברזל, וכאילו שם אותן בסכום זה, ובטופס כתובה שבנחת שבעה לא כתוב תיבות קיבל עליו, אבל משמעות הדברים הוא כן

⁶⁵ כן הוא הסכום המקובל כפי שהוזכרו בתשובות הפוסקים האשכנזים, וכן הוא בנוסח הכתובה שהביא בנחלת שבעה (סימן יב) (וכתב שם דאע"פ שיש כאן תוספת יותר משליש, נוהגים כן, כדי שיכלול גם תוספת על עיקר כתובה ותוספת שלישי על הנדוניא), וכן נוהגים בהרבה מקומות, אלא ששיעור המאתיים זקוקין אינו ברור בדברי הפוסקים, ובדרישה (סימן סו) כתב שהוא פי ארבע ממאתיים זוז, ולפי המבואר ששיעור מאתיים זוז הוא שוה 5. 961 גרם כסף צרוף, נמצא ששיעור מאתיים זקוקין הוא שוה 3, 846 גרם כסף צרוף, וכ"כ בשיעורי תורה להגר"ח נאה, אבל בחזו"א (אהע"ז סימן סו ס"ק כא) כתב שעפ"י דברי הגר"א (ביו"ד סימן שה סק"ד) יוצא שהמאתיים זקוקים הם בשווי של 57 ק"ג כסף צרוף,

ובאיזה אופן כותבין הנדוניא והתוספת, בנוסח הנחלת שבעה (סימן יב, בנוסח המוסגר לפי מנהג פולין, והוא הנוסח המקובל כיום) כתוב, ודין נדוניא והנעלת ליה וכו' בין בכסף ובין בזהב וכו' (בכמה נוסחאות מוסיפין, קבל עליו) במאה זקוקין כסף, וצבי החתן והוסיף לה מן דיליה מאה זקוקין כסף צרוף אחרים כנגדם, סך הכל מאתיים זקוקים כסף צרוף. ועיין פתחי חושן שם הערה יב נוסחאות אחרות

⁶⁶ טור שם ורמז לזה ברמ"א (שם סעיף יא)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך שכיב מרע שאמר⁶⁷ תנו ד' מאות זוז לבתי בכתובתה, או לכתובתה ומנהג המקום להוסיף בשומת הכתובה, אם דרך אנשי המקום לכתוב שזה מאה במאות בשומת הנדוניה אינה נוטלת אלא מאתים, כיון שהזכיר בכתובתה רצה לומר תנו לה שיהא השומא שלה בכתובתה לכשתנשא ארבע מאות זוז, דהיינו שתהיה נדונייתא מאתיים, שהרי דרך המקום לשום שזה ר' בת' והוא לא אמר ת' זוז סתם⁶⁸ אלא ת' זוז לכתובתה⁶⁹.

**יא. ההוא גברא דקבל ארעא מחבריה אמר אי מוברנא לה
יהינא לך אלפא זוזי ... אסמכתא היא ואסמכתא לא
קניא ... התם לא קא גזים הנא כיון דקאמר מילתא
יתירתא גוזמא בעלמא הוא דקגזים**

אסמכתא לא קניא" כמו שכבר התבאר במסכת נדרים דף כז. ולעיל דף מח: ודף סו. שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא".

לפיכך קניין או התחייבות הנעשה בדרך אסמכתא אינו קונה⁷⁰, ועיקר הטעם שבאסמכתא אינו קונה הוא משום שכל שאינו גומר בדעתו אלא תולה בדבר אחר אם יתקיים או לא יתקיים, הרי אינו מקנה בקניין גמור⁷¹,

⁶⁷ שו"ע חו"מ רנ"ג נטו

⁶⁸ ל"ד סתם, אלא אפילו אמר הבו לו לאינסובי בהו, כ"כ בש"מ [ב"מ ק"ד ע"ב] בשם הרמ"ך. ובכתובות [נ"ד ע"ב] כתבו התוס' [ד"ה למוזנות] שני תירוצים, ונ"מ לדינא בינם, דלתירוץ האחד דמחמת ספק הוא ואין מוציאים מהמוחזק אם היא מוחזקת יש לה ת', אבל להחילוק הב' שם ל"ש, דמטעם ודאי הוא, והב"י לא הביאם.

⁶⁹ לבוש וסמ"ע לד

⁷⁰ והב"ח בסימן רז (סוף ס"ק טז) הקשה מ"ש אסמכתא מכל דיני תנאי. והש"ך ס"ק יח תמה עליו, ובקצה"ח סק"א תמך בדברי הב"ח, ובמשפט שלום סימן רז סעיף יג ד"ה עוד העלה הביא בשם ספר ארעא דרבנן סימן עא שהביא מדברי רש"י בשבועות דף מז ד"ה משחק בקוביא שכתב גבי אסמכתא שאינו גולן מדאורייתא.

⁷¹ ובדין אסמכתא בעכו"ם, ע"י מג"א סימן תמא סק"ב שנחלקו בזה הפוסקים, ובשו"ת חת"ם הנ"ל הסביר דהראב"ד ס"ל דאין דין אסמכתא לעכו"ם, משום שמן התורה אסמכתא קניא, אלא שחכמים תיקנו להפקיע קניין שנעשה שלא ברצון גמור, ובעכו"ם לא תיקנו, והניחו על דין תורה, ולהרמב"ם אפילו אם נאמר דס"ל דאסמכתא לא קניא הוא מדרבנן ובעכו"ם לא תקנו, היינו שישראל מעכו"ם קונה באסמכתא, אבל עכו"ם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכבר התבאר לעיל דף עג: שאם התחייב לעשות דבר שבידו לעשות ואם לא יעשה התחייב לשלם סכום שהפסידו, אין בו משום אסמכתא, אבל אם התחייב לשלם לו יותר⁷² ממה שהפסידו⁷³, ה"ז אסמכתא⁷⁴, ולכן המקבל שדה מחבירו לעבדה והתחייב שאם לא יעבוד ישלם כפי ההפסד חייב, ואם התחייב יותר מההפסד פטור.

לפיכך אם לא⁷⁵ עבד החוכר או המקבל⁷⁶ ולא זרעה כולה או מקצתה, שמין כמה היתה ראויה לעשות ונותן לבעל השדה מה שהיה עולה חלקו אילו היה זורעה כולה, ואפילו כתב לו שאם לא יעבוד ישלם יותר ממה שהיה מכנים אינו חייב לשלם יותר, משום שזוהי אסמכתא.

**יב. ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעה חיטי עבדא
חיטי כשומשמי... אמרי אינשי כחשא ארעא ולא לנחוש
מרה... עבדא חיטי טפי מן שומשמי... אטו הוא אשבח
ארעא לא אשבחה**

קיבל שדה⁷⁷ לזרעה שומשומין וזרעה חטים ועשתה חטים הרבה, כפי שהיתה ראויה לעשות משומשומין והשומשומין מכחישים הקרקע יותר מן

מישראל אינו קונה, דהשתא מישראל הפקיעו כ"ש מעכו"ם. ועיי"ש מ"ש בדין קנין באסמכתא בדיניהם. ועיי' דברי גאונים כלל א סימן א ובמשפ"ש שציינו לכמה אחרונים שדנו בזה, ועיי' שד"ח כללים מערכת ג אות נה ס"ק יז, ועיי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב קו"א סימן יב.

⁷² בפוסקים הוזכר גזים, וכן הוא בגמרא גבי המקבל שדה, ומשמע שלכאורה דוקא כשיש גוזמא בדבר והוא רחוק מההפסד, אבל בראשונים הוזכר לשון מילתא יתירא, ומשמע שכל שהוא יותר ממה שחייב, ה"ז כגוזמא.

⁷³ כתב בנה"מ סק"י דכל ששניהם מפסידים או שניהם אינם מפסידים אינו בכלל גזים, ואם החיוב הוא למכירת מטלטלין בזמן מכירתם ובשוויים ג"כ אינו בכלל גזים, אבל מכירת מטלטלין שלא בזמן מכירתן, וכן קרקע לעולם הוי בכלל גזים, עייין שם

⁷⁴ רמ"א שם יג

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שכח יב

⁷⁶ בשו"ע כתב הטעם שכן כותב לו אם אוביר ולא אעביר אשלם במיטבא, וכתב הרמ"א (כן הגיהו כמה אחרונים שהג"ה דבסעיף א שייכת לכאן) שאפילו לא כתב כמאן דכתב דמי, והו"ל כאילו התנו בפירוש או כתנאי ב"ד. ובשו"ת הו"י הנ"ל כתב שבזמננו אין רגילים לכתוב ולא שייך לומר כמאן דכתב דמי, ואפילו אם הוביר פטור שאינו אלא כמבטל כיסו של חבירו, אא"כ נפסד הכרם במה שלא עבדו, עייין שם.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שכו א

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

החטים, אלא שדמיהם יקרים מהחטים, נותן לו חלקו כפי שהתנו ואין לו עליו אלא תרעומת⁷⁸, עשתה פחות ממה שהיתה עושה בשומשומין, משלם לו כפי שהיתה ראויה לעשות בשומשומין, ואף על פי שהרויח כחש הקרקע, הרי אמרו שאמרי אינשי, מוטב שהיה הארים זורעה שומשומין, וכחשא ארעא, אבל הייתי מקבל את כל הסכום שנתחייב לי, ולא לכחוש מרה, שאני נכחש! לפי שאני מפסיד ממון במה שמנכה מחלקי כנגד זה שלא נכחשה השדה, וכ"ש בשכירות וחכירות שנותן לו כפי שהתנו. עשתה חטים יותר ממה שהיתה עושה בשומשומין, חולקין ההפרש כפי התנאי שביניהם⁷⁹.

יג. האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה

הנותן מעות או סחורה לחבירו להתעסק בהם כמחצית מלוה ומחצית פקדון⁸⁰, למחצית שכר ולמחצית הפסד, יש בהם קצת מדיני שליחות וקצת מדיני שותפות⁸¹.

⁷⁸ כתב הסמ"ע בשם הטור ב' פירושים בהך דתרעומת, הא' שבעל השדה יש לו תרעומת על המקבל, משום שהתנה עמו לזרוע שומשומין מפני שצריך להם, ואף על פי שבדמי החטים יכול לקנות שומשומין, ניחא ליה בפירות שלו, וכיון שאין כאן היוק ממון אין לו עליו אלא תרעומת. והפירוש הב' (והוא היותר נראה לו) שהמקבל יש לו תרעומת על בעה"ב על מה שמרה יותר בחטים כדי שיצליחו כמו שומשומין, ובעל השדה גם מרויח שאין השדה נכחשת, ואפ"ה צריך ליתן לו כפי שהתנו למחצה ושליש או רביע, ועי' בט"ז שכתב פירוש אחר. ולא הזכיר בשו"ע בשכירות או חכירות מה דינו, ונראה לכאורה דכיון שהחטים אינן מכחישות הקרקע אינו מוסיף לו כלום, אלא שנחלקו הרמב"ן והרשב"א, שהרמב"ן סובר דאדרבה שהחוכר מנכה לו מחכירו מה שלא הכחיש הקרקע כל כך כבזריעת שומשומין, ואילו הרשב"א סובר שמ"מ אינו מנכה לו ממעמא דתיכחוש ארעא ולא ליכחוש מריה, ומשמע מדברי הטור והב"י והד"מ ובאר הגולה שפסקו כהרשב"א.

⁷⁹ נראה כונתו שאם התנו למחצה חולקין ההפרש מחצה על מחצה, ואם לשליש נותן לו שלישי מן ההפרש, וכן ברביע. והטעם שחולקין מפני שמירחת המקבל וקרקע של הבעלים גרמו, כמבואר בסמ"ע, ונראה שגם בשכירות וקבלנות יש מקום לומר שחולקין מסברא זו, דנראה שדומה לשליח שהרויח. פתחי חושן חלק ד פרק ד הערה סא

⁸⁰ אבל יכולים להתנות גם להוסיף על חלק הרויח או ההפסד וכן לפחות ממחצית, וכמו שנתבאר בספר ברית יהודה (פרק לו).

⁸¹ שהרי בעיסקא יש חלק המלוה שהוא באחריות המקבל, וכשלו דמי, כדין מלוה להוצאה ניתנה, ואילו בחלק הפקדון שהוא של הנותן ובאחריותו, הוא שליח, וממילא הם שותפים בכל העיסקא, והרמב"ם הביא דיני עיסקא בהלכות שלוחין ושותפין, ומדבריו נראה שהשותפות היא ע"י מעותיו של זה והתעסקותו של זה,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

וכבר התבאר לעיל דף סח. הנותן מעות⁸² לחבירו בתורת עיסקא, שנותן לחבירו סחורה או מעות שיתעסק וירויח בהם והריוח מתחלק ביניהם, כיון שהצני האחריות על הנותן והצני על המקבל, אסור. שכל עיסקא חציה מלוה וחציה פקדון, כלומר שמעות העיסקא מתחלקים לשני חלקים שהצני שלוקח הוא ממנו את הריוח הוא מלוה, והוא כולו באחריות המקבל והריוח ממנו כולו שלו וכן ההפסד, והצני האחר הוא פקדון והוא כולו באחריות בעל המעות, והריוח ממנו כולו שלו וכן בצד ההפסד. ונמצא שטורח המקבל בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה ואם כן מהנה את הנותן המלוה ויש בזה אבק רבית⁸³.

לפיכך צריך לו ליתן שכר טרחו עבור חלקו מה שמתעסק בחלק הפקדון שבכל יום ויום מימי השותפות.

ובשנותן שכרו אינו צריך לשלם לו שכרו הממשי על טרחתו⁸⁴, אלא משלם מהצית שכרו⁸⁵ כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה. כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות כמה רוצה ליטול ויהא בטל ממנה.

במה דברים אמורים כשאין לו למתעסק שום עסק אחר עם העיסקא הזו, כגון שהושיבו בחנות שצריך זה לישב בחנות כל היום ואינו יכול להתעסק בשום אומנות אחר, שהרי הוא כשכיר יום בעד הלואתו וצריך לתת לו שכירות הרבה שלא יהא מחזי כריבית מחמת העיסקא. אבל אם היה לו עסק אחר כל שהוא להתעסק בו עם מעותיו של זה, אינו צריך להעלות לו שכר של כל יום אלא אפילו העלה לו דינר בכל ימי השותפות, דיו, ואם פחתו או הותירו יהיה לאמצע בשוה.

וכן אם א"ל: כל הריוח יהיה לך שלישו או עשיריתו מקודם בשכרך, והמותר נחלק בשוה הואיל ויש לו עסק אחר הרי זה מותר, ואם הפסידו יפסידו מחצה.

ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר, אינו צריך להעלות לו שכר אחר כלל שהאריס משועבד הוא לבעל השדה.

וצריך להיות כל אחריות פלגא הפקדון על הנותן אפילו אחריות דאונסין דלא כיש מקילין ומתירין במקצת אחריות.

⁸² שו"ע ונו"ב קעז ב

⁸³ ואסור למתעסק למחול שכר טרחו. גנת ורדים יו"ד כלל ו סי' ו

⁸⁴ ועיין חו"ד ריש סי' קסו שהקילו בזה משום שהוא גם לטובת המלוה ואינה רבית גמורה

⁸⁵ ברית יהודה פרק לו הערה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם בעל המעות או הסחורה מתעסק גם הוא אפילו אינו מתעסק אלא מעט הרי הם כשותפין ואין בזה חשש רבית⁸⁶.

**ד. להני קרו ליה עיסקא דאמר ליה כי יהבינא לך לאיעסוקי
ביה ולא למשתי ביה ... דאם מת לא יעשה מטלטלין אצל
בניו**

אין המתעסק⁸⁷ רשאי להוציא מעות העיסקא לצרכו שלא למטרת עסק, אפילו חלק המלוה שבו. ואם עבר והוציא לצרכו, ונתעסק בשאר המעות, עד מחצית העיסקא כל הריוח לבעל המעות, ומה שיותר ממחצית העיסקא הריוח לו, ואם חזר וקנה סחורה בכל המעות חזר להיות כדין עיסקא⁸⁸.

מת הנותן אין יורשיו⁸⁹ יכולים לבטל העיסקא, מת המתעסק יכול הנותן לבטל העיסקא אפילו תוך הזמן⁹⁰, ואם יש עדים שמעות או מטלטלין אלו הם מזה העסק, נוטלין בעל המזון⁹¹ בלא שבועה⁹² ואין הבעל חוב ולא האשה

⁸⁶ שו"ת מהריט"ץ ריו

⁸⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד קעו ל

⁸⁸ ועי' רמ"א (יו"ד שם סעיף ה) ובמ"ש בזה בספר ברית יהודה (פרק לח סעיף ט).

⁸⁹ בספר ברית יהודה (פרק לח סעיף יט) הביא מדברי שו"ת טור האבן (סימן מה) שכתב כן, ואף בשותפים שמת אחד משאינם מתעסקים הדין כן, שלא אמרו שהשותפות בטלה אלא כשהמתעסק מת, וכדלהלן. ופשוט שהמתעסק חייב לתת ליורשים כל מה שהתחייב לאביהם, ועי' בברית יהודה (שם) מ"ש בענין הלואות עצה"ע, ועי' שו"ת חקרי לב (חו"מ סימן קכח) שהאריך בהלכה זו

⁹⁰ שו"ע סימן קעו סעיף יט, שיכול לומר לא נשתתפתי אלא עם אביכם שהיה בקי במו"מ, ובפת"ש הביא בשם שו"ת אבקת רובל שנשאל מהארז"ל בדין מתעסק שמת בדרך, ואח"כ נאנסה הסחורה, מי אמרינן שמיד כשמת בטלה העיסקא ממילא, ונעשה כאילו חזרה לרשות הנותן ושלו נאנס, ואינו יכול לנבות מהיורשים אפילו חלק המלוה (אם לא ירשו נכסים אחרים), וכן לאידך גיסא כשהגיעה הסחורה בשלום ונמכרה בריוח גדול, אם כל הריוח לנותן, או דילמא כל זמן שלא חזרו נשאר העיסקא ברשות יורשים, וממילא גם ההפסד וגם הריוח עליהם, והב"י השיב שהעיסקא נמשכת באחריות היורשים, וכתב דדמי להניח להם אביהם פרה שאולה שמשתמשים בה כל ימי שאלתה (כמ"ש בסימן שמא סעיף ג), ועי' בפת"ש מ"ש בזה, ובאורחיה"מ (כלל לה סימן לה) הביא בשם שו"ת שו"מ (מהדו"א ח"ב סימן קנז) שהאריך לבאר דברי הב"י והארז"ל.

⁹¹ וכתב המרדכי דאפילו מיתומים קטנים נמי שקיל ותמהני היאך אפשר למישקל מיתומים קטנים הא אין מקבלין עדות עליהם כדאיתא בסוף קמא (ובח"מ סי' ק"י) עכ"ל ב"י, ותמהני על דבריו דהא אפשר כשנתקבל העדות בחיי אביהם דבכה"ג נפרעין מהן כדאיתא בח"מ סי' ק"ח עכ"ל ד"מ וכן כתב הב"ח ע"ש. ש"ך שם נז

⁹² שו"ע ונו"כ שם לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נוטלים כלום מהקרן ולא מחלק ריוח הנותן⁹³. וטוענין ליתומים שהחזיר אביהם חצי הפקדון במיגו דנאנסו⁹⁴.

טו. חדא עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה

מי שנתן לחבירו⁹⁵ עיסקא וכתב עליה ב' שטרות, אין שטר אחד משועבד לחבירו לומר שאם היה באחד ריוח ובשני הפסד שימלאו הקרן ואחר כך יחלקו הריוח, אלא יחלקו כל שטר לפי תנאם שכל אחד עיסקא בפני עצמו הוא.

כגון שהתנו ביניהם שיקח המתעסק שתי שלישי בשכר וחצי בהפסד. וכיון ששתי שטרות הם בהפסד של שטר אחד משלם בעל המעות חצי, ובריוח של השני אינו מקבל אלא שלישי, ואילו היה בשטר אחד הוה עייל רווחא לאשלומי פסידהיה עולה הריוח להשלים את ההפסד, ואם היה נשאר ריוח ממילא אז היה נוטל המקבל תרי תילתני. אי נמי שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום ש יד המתעסק על העליונה, ואם כן בשטר שיש בו ריוח הכי נמי יטול המתעסק תרי תילתא ובשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא. ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר אחד והרויח באחת והפסיד בשנייה, כל אחד משועבד לחבירו וימלאו הקרן, ואח"כ יחלקו המותר.

⁹³ וטעמא, שעיסקא בכל מקום שהוא הוא של בעל המעות, ואינו כשאר בעלי חובים שאין להם על הלוח שלהם אלא שיעבוד, וכמו שהוא משועבד לו כן הוא משועבד לאשתו בכתובתה ולשאר בעלי חובים, ואיכא דינא בינייהו איזה מהם קודם ושאר חילוקים המבוארים במקומותיהם בלבוש הבוץ וארגמן ובלבוש עיר שושן. אבל הכא אף על גב דפלגא מלוה הוא גבי המתעסק, היינו לענין אונסין ודיני ריבית המבוארים, אבל מכל מקום מיקרי עיסקא לומר שהם של הבעלים בכל מקום שהם, לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שיעבוד של אחרים, שעל המתעסק דין ודברים עליהם, ויכול הנותן ליקח את שלו מיד אף ע"פ שעדיין לא כלה הזמן של העיסקא, שיוכל לומר ליורשים לאביכם האמנתי וסמכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם, רק חלק הריוח המגיע על המתעסק שמת, אותו חלק הוא משועבד לאשה ולבעל חוב כשאר נכסיו.

⁹⁴ שו"ע סימן קח סעיף ד

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שם קעז לג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

